

Serdyuk I. A. Functions of the state and forms of the functions of the state: the ratio concepts. The purpose of this research paper is to clarify the relationship between the concepts "state functions" and "forms of the functions of the state". To achieve the research objectives necessitated a methodological analysis of the definitions of general categories such as "state goals", "state tasks", "state functions" and "forms of the functions of the state".

The fact is that the objective existence as an independent phenomenon of state-legal reality of state functions and forms of the functions of the state and of similar categories and given their appropriate content, methodologically correct, in author's opinion, and therefore deemed to prevent the identification of concepts and indicate the relationship to other categories investigated conceptual row, are those of their interpretation:

functions of the state – are the main activities of the state in which it expressed the essence and social purpose, goals and objectives for social control inherent in the forms and methods of its inherent;

forms of the functions of the state – are uniform in its essential features and properties of the activities of public authorities to implement its functions. Given the above definition, the fact that the functions of the state, and the forms of state functions related to one thing - the legal activities of the state bodies, it is considered the logical thesis that examined the concept of correlated as philosophical category of "meaning" and "form". The correctness of this conclusion is due to the nature of the dialectical relation content of legal practice as a system of legally significant, legally regulated activities and operations aimed at meeting the public and private interests (ie, functions of the state) and methods of its external expression (ie forms of the functions of the state).

Keywords: *functions of a state, forms of implementation of functions of a state.*

Надійшла до редакції 01.02.2013

О. В. Талдикін

кандидат юридичних наук, доцент
(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)

УДК 340

НЕТОКРАТІЯ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ СУСПІЛЬСТВІ: СПРОБА КЛАСИФІКАЦІЇ В КОНТЕКСТІ ТЕОРІЇ ВЛАДИ

«Национальное государство есть фундаментальная часть капиталистической парадигмы и поэтому не пользуется доверием в информационном обществе, в котором общение строится вокруг племенной общности и субкультур, основанных на совершенно других принципах».

А. Бард, Я. Зодерквист

Розглянуто феномен нетократії в контексті теорії влади. Представлено характеристику її основних елементів. Здійснено класифікацію нетократії відповідно до найважливіших ознак родів влади за В. В. Ільїним. Визначено особливості прояву нетократії в інформаційному суспільстві.

Ключові слова: *нетократія, національна держава, глобалізація, інформація, Інтернет, мережа, суспільство.*

Постановка проблеми. Неспроможність урядів сучасних держав виступати суб'єктами соціальних інновацій, швидко та ефективно задовольняти значущі потреби інформаційного суспільства спонукає останнє до пошуку альтернативних підходів і шляхів вирішення власних проблем. Завдяки *основним факторам впливу* глобалізації на трансформацію державно-правових інститутів суспільства суттєво змінилася роль національної держави в сучасному світі [1, с.138]. Політик, як і раніше, тримає ручку, якою пише указ чи закон, але його рукою водить хтось інший. Реальна влада все більше йде у тінь, до різноманітних груп впливу, часто міжнародних чи просто іноземних. Офіційний уряд лише консолідує, оформлює та впроваджує в життя назрілу і сформовану в цих колах політику. І чим більше інтернаціоналізовані, втягнуті у глобальну політику ці кола, тим менш самостійні у своїх діях національні уряди. Тим більше підпорядковані їх вчинки і рішення інтересам глобальних або локальних корпорацій, інститутів, неурядових організацій [2]. На думку Г. Малинецького: «Відповідальність, рівень і механізми самоорганізації людей і світового співтовариства, розуміння змісту кризи, яку вони переживають, набагато попереду від тих військових, управлінських можливостей, які мають у своєму розпорядженні нинішні еліти. Можливості руйнувати поки значно перевищують алгоритми збереження творення і розвитку» [3, с.1].

Аналіз публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Вивчення проблем, які пов'язані з існуванням суспільства і держави в умовах глобалізації, в її різних аспектах користується підвищеною увагою з боку представників соціології та політології. У різні часи проблеми влади, мережевого інформаційного суспільства досліджували А. Бард, Я. Зодерквист, Ж. Бодрійяр, С. Ентоні, Е. Гильбо, А. Зуєв, Т. Л. Поляков, А. Некрасова, В. Кундеус, І. Козирєв, В. Ільїн, Дж. Най, К. Петров, М. Фуко. Їх праці залишають для теоретико-правових досліджень багато актуальних питань. Разом з тим, попри слабкий ступінь розробленості впливу глобалізованих мережевих структур на національну державу і суспільство, варто назвати роботи Ю. Оборотова, А. Блінова, А. Моисєєва, О. Олійника, О. Сосніна, Л. Шиманського, С. Гнатюка, Т. Ісакової, Г. Малинецького.

Метою цієї статті є спроба автора розглянути нетократію в контексті теорії влади, розкрити характеристику її основних елементів, визначити особливості нетократії в інформаційному суспільстві.

Виклад основного матеріалу. Прийнято вважати, що в останню третину ХХ століття завдяки накопиченню знань, розробці нових технологій та широкому їх розповсюдженню почалося формування інформаційного суспільства, яке змінило суспільство індустріальне [4, с. 1].

Інформаційне суспільство – концепція постіндустріального суспільства; нова історична фаза розвитку цивілізації, де головними продуктами виробництва є інформація і знання. Характерними рисами інформаційного суспільства є:

- збільшення ролі інформації і знань у житті суспільства;
- зростання частки інформаційних комунікацій, продуктів та послуг у валовому внутрішньому продукті;

- створення глобального інформаційного простору, який забезпечує:
  - а) ефективну інформаційну взаємодію людей;
  - б) доступ до світових інформаційних ресурсів;
  - в) задоволення потреб в інформаційних продуктах та послугах [5].

Безумовно, що неабияке значення в інформаційному суспільстві отримує такий вид влади, як інформаційна. Влада існує там, де є спільна діяльність, як необхідний атрибут суспільних відносин, сутність якого полягає у трансформації матеріальних та духовних інтересів і ресурсів у сумісні дії. Влада в інформаційну епоху переходить від тих, хто віддає накази, до тих, хто формує свідомість людей, закладає в неї певні стереотипи, образи, моделі поведінки [2]. Треба тільки враховувати, що *інформаційна влада* почала своє існування з того часу, коли людина взагалі набула можливості фіксувати та передавати інформацію. Це може бути влада різних суб'єктів (державних або недержавних) внаслідок отримання ексклюзивної інформації, наприклад через її збір, розвідку, шпигунство, через засоби масової інформації тощо. Традиційні засоби інформації: преса, радіо, телебачення, можуть бути рупором правлячої еліти, її ідеології, репрезентувати її інтереси. Але в інформаційному суспільстві будь-яке рішення і справа правлячої еліти дуже швидко стають відомими усім зацікавленим суспільним групам, особливо якщо вони йдуть усупереч з їх інтересами і поглядами. Суспільна думка в інформаційну епоху перетворюється в реальну політичну силу, яку не може ігнорувати жодна політична партія чи уряд. Разом з тим, в силу своєї консервативної специфіки, технологічної обмеженості, джерел фінансування, ЗМІ вели й ведуть «односторонню гру». Вони доводять до споживача інформацію або дезінформацію, не маючи при цьому суттєвої залежності від нього. Однак у наш час, коли швидкими темпами розвивається такий електронний засіб передання інформації, як мережа Інтернет, комунікація набуває принципово нового рівня розвитку. Інтернет створює глобальну технологічну платформу для реалізації власних соціальних проектів у суспільстві і з'являється новий вид влади – влада мережі, або *нетократія*.

Нетократія (англ. Netocracy) — це нова форма управління суспільством, у рамках якої основною цінністю є не матеріальні предмети (гроші, нерухомість і т. д.), а інформація. Повноцінний доступ до достовірної інформації і маніпуляції з нею забезпечують владу над рештою учасників того чи іншого соціуму (суспільства, країни, держави) [6].

Якщо розуміти владу з позицій постструктуралістичної концепції М. Фуко, як складний механізм тотального соціального спілкування, який виступає свого роду синергетичним способом людської самоорганізації та принципом колективної саморегуляції, що регулює відносини між тими, хто управляє і тими ким управляють [7], то нетократія цілком відповідає такому визначенню.

Одним із елементів будь-якої влади є *суб'єкт*, який виступає її носієм. Сьогодні існує багато суперечностей визначення нової еліти – нетократів – як суб'єкта влади мережі. Інколи навіть висловлюється думка про *безсуб'єктність нетократії*. Така теза з'явилася тому, що суб'єкт нетократії

діє зовні невидимо – віртуально, як *егрегор* і ідеї (програми), та без прояву себе – зовні безсуб'єктно. Найбільш конкретним з визначень суб'єкта можна назвати «володар мереж» [8, с.1]. Суб'єкти нетократії, як куратори мереж, визначають зміст владних відносин не через накази, підпорядкування, покарання, а через латентне нормування поведінки як сукупності правил у відповідності із загальним інтересом.

Будь-яка влада повинна мати двосторонню взаємодію суб'єкта та об'єкта. Де немає об'єкта, там немає влади. *Об'єктом* нетократії виступають усі користувачі Інтернет мережі, *консьюмтаріат* (від англ. consumer proletariat – пролетаріат споживачів)». Особливість влади мережі також полягає в тому, що суб'єкти і об'єкти такої влади не пов'язані між собою структурно, а об'єднані схожими цінностями, поглядами та інтересами. При цьому відносини об'єкта до суб'єкта будуються на добровільних умовах. *Мотивація об'єкта* ґрунтується на особистій зацікавленості та внутрішній переконаності. Ефективність сили такої мотивації досягається тим, що при ідентифікації має місце ілюзія ототожнення суб'єкта та об'єкта. Об'єкт сприймає справу суб'єкта як власну завдяки ще одній важливій особливості – *інтерактивності* суб'єкта.

Заслужують на увагу для дослідження особливостей влади мережі запропоновані В. В. Ільїним у роботі «Влада» найважливіші ознаки систематизації *родів* влади [9, с. 3–25].

Так, за ознакою *лімітованості* владу мережі можна віднести: до *обмеженої*. На обмеженість нетократії вказує її недержавний характер. Враховуючи *поліцентричність*, тобто відсутність єдиного загальнодержавного центру прийняття рішень, нетократію можна характеризувати як один з *наддержавних різновидів влади*. Вказуючи на наддержавний характер, автор не ставить метою довести, що її суб'єкти належать до якогось глобального світового уряду, а сама нетократія є складовою *концептуальній владі*, існування якої, наприклад, відстоював К.П. Петров [10]. Наддержавність нетократії полягає у тому, що межі співіснування суб'єкта і об'єкта цієї влади визначаються не державними кордонами, а технічними можливостями мережі, власними інтересами, здатністю розуміти та засвоювати той чи інший мовний контент.

Потрібно також враховувати, що, на відміну від, наприклад, влади державної, нетократія знаходить свій прояв лише у *формі м'якої сили* (від англ. Soft power). Термін «м'яка сила» в науковий обіг вперше ввів Джо-зеф Най у роботі 1990 року «Bound to Lead: The Changing Nature of American Power» [11]. М'яка сила – здатність досягати бажаних результатів на основі добровільної участі, симпатії та привабливості, на відміну від *жорсткої сили*, що передбачає примус, це засіб перекодування свідомості шляхом інформаційного та символічного впливу на об'єкт (індивід, група), на матрицю його переконань, на сукупність соціокультурних і психоісторичних архетипів. Особливо необхідно зазначити, що в останні роки активно використовуються нові технології *соціальної інженерії* (мережеві спільноти, смарт-форми і т.п.), які застосовуються західними мережевими структурами та вирішують три важливі завдання:

- 1) зміна історичної пам'яті та формування нових ідеалів;
- 2) оперативний контроль над діяльністю груп та осіб;
- 3) створення механізму формування та маніпуляції поведінкою в конкретних ситуаціях [12].

За ознакою *елітарності* нетократія є *персоніфікованою*. Особисті якості представників нової еліти, що формується – *нетократів*, мають неабияке значення. Це можливість привертати увагу, отримувати та контролювати ексклюзивну інформацію, маніпулювати суспільною думкою в мережі, взагалі створювати та утримувати таку мережу. «Вступ у цей клуб обраних не можна купити за гроші, як нуворіші використовували свої прибутки для отримання соціального статусу. Однак членство можна отримати за умов, якщо ти сам маєш необхідні знання, контакти чи ексклюзивну інформацію та можеш запропонувати їх в якості внеску» [7].

За ознакою *парціальності* нетократія не є *ліцензованою*. Поліцентричність та мережева структура виключають саму ідею проведення власних цензів, запровадження нагляду (цензури) за владною діяльністю. Дискримінація та функціонування численних цензів (майнового, освітнього, морального, класового, станового, осілості та ін.) видаються просто неможливими в таких умовах.

За ознакою *корпоративності* нетократію можна віднести до *кастової*. Нова еліта, яка поступово формується нетократами, є своєрідною *котерією* (від франц. *coterie* — гурток, група) – згуртованим замкненим угрупованням, що лобює власні корисні цілі, не відображає та й не може відображати умонастроїв і громадянської волі всього населення.

За ознакою *моральності* владу мережі можна віднести до *порнократії*. Цікаво, що соціальні мережі «перемогли» порнографію – тепер вони замість порносайтів є найбільш розповсюдженим та численним дозвіллям в Інтернеті. Так, якщо б «Facebook» був країною, то за чисельністю займав третє місце у світі після Китаю та Індії [13; 14]. На порнократичність вказує той факт, що сама мережева влада, маніпулюючи інформацією, використовує святі для більшості речі в аморальних та корисних цілях. Причому вищезгадана форма цієї влади – *М'яка сила*, також позбавлена гідності, тому що якраз і передбачає маніпулятивні засоби реалізації власних цілей та інтересів.

За ознакою *правозаконності* нетократія є *неправовою*. Правові заборони в мережі не діють. Намагання через рішення суду ліквідувати інформацію з одного сайту призводить до «ефекту Стрейзанд» (англ. *effect Streisand* – термін ввів блогер Майк Маскнік у 2005 році) – Інтернет-феномена, коли інформація ліквідується, але вона з'являється на багатьох інших сайтах [15]. Взагалі розповсюдження в мережі інформації має *характер епідемії*, і якщо інформація потрапила до мережі, то її ліквідувати можна тільки з самою мережею.

За ознакою *конструктивної згоди* владу мережі необхідно віднести до *консенсуальної*. Взагалі абсолютна концесуальна влада, на нашу думку, є ілюзією. Однак, оскільки такий рід влади передбачає управління суспільством на основі згоди усіх зацікавлених осіб – суспільної думки, а суб'єкт влади мережі якраз враховує думки суспільства, здатний їх формувати та

маніпулює ними, то на консесуальність такої влади вказує особиста зацікавленість та внутрішня переконаність об'єкта влади. Консесуальність нетократії підтверджує вищезгадана форма цієї влади – *М'яка сила*, що передбачає здатність досягати бажаних результатів на основі добровільної участі, симпатії та привабливості.

За ознакою *змінюваності* нетократія, внаслідок обмеженого характеру владних функцій, є *ротованою*.

За ознакою *сконцентрованості* влади, враховуючи *поліцентричність*, тобто відсутність єдиного загальнодержавного центру прийняття рішень, нетократію можна віднести до *диференційованої*.

За ознакою *насильства* – до *нелегітимної*, тобто такої, що не має, внаслідок наддержавного характеру, ніяких конституційних повноважень, виникає через непрямий вплив та не претендує на монополію легітимного примусу в межах власної юрисдикції.

За ознакою *контролю* владу мережі необхідно віднести до *нетоталітарної*, такої, що діє через латентне нормування поведінки об'єкта.

Схожість суб'єкта, об'єкта, форм влади ріднить нетократію з інформаційною владою. Остання також знаходить свій прояв у формі м'якої сили, що створює умови для помилкового ототожнення цих видів. На наш погляд, не треба ототожнювати владу мережі з нею взагалі та інформаційною підсистемою, як складовою будь-якої з гілок державної влади зокрема. *Віртуалізація* окремих інститутів державної влади, поява в мережі Інтернет сайтів державних органів, сторінок провідних державних діячів у суспільних мережах ще не свідчить про те, що правляча еліта – *нетократи*. Така віртуалізація лише вказує на спроби старої правлячої еліти використати у власних інтересах мережу, забезпечити з її допомогою імітацію власної легітимності, легальності або відкритості до діалогу.

Нетократія суттєво відрізняється від інформаційної влади тим, що мережа, на відміну від простої *трансляції*, характерної для таких засобів масової інформації, як радіо чи телебачення, запропонувала принципово новий підхід – *мобільну інтерактивність*, як здатність користувачів мережі швидко, активно та різноманітно реагувати на її інформацію та дії. Наслідки впливу інтерактивності мережі на суспільство не варто перебільшувати. На нашу думку, їх значення полягає у тому, що народ отримав ще одну нову ілюзію можливості реалізувати себе як суб'єкт влади, що для нього має неабияке значення в той час, коли держава не спроможна визначити і контролювати діяльність недержавних суб'єктів, забезпечувати правопорядок і безпеку на своїй території, коли парламентаризм, представницьке народовладдя перетворюється у *депутатократію*, а засоби прямої демократії або свідомо ігноруються правлячою елітою, або обмежуються, або використовуються у власних цілях.

Висновки. В епоху інформаційного суспільства, комунікація набуває принципово нового рівня розвитку, вона створює глобальну технологічну платформу для реалізації соціальних проектів у суспільстві і з'являється нова влада – влада мережі, або *нетократія*.

Якщо розуміти владу як можливість та здатність нав'язувати свою волю,

впливати на діяльність та поведінку людей, навіть через їх спротив, враховуючи при цьому, що її сутність не залежить від того, на чому ґрунтується така можливість, то нетократія цілком відповідає такому визначенню.

Суб'єкти нетократії, як куратори мереж, визначають зміст владних відносин не через накази, підпорядкування, покарання, а через латентне нормування поведінки як сукупності правил у відповідності із загальним інтересом.

Об'єктом нетократії виступають усі користувачі Інтернет-мережі, *консьюмтаріат* (від англ. consumer proletariat – пролетаріат споживачів)». *Мотивація об'єкта* ґрунтується на особистій зацікавленості та внутрішній переконаності. Ефективність сили такої мотивації досягається тим, що при ідентифікації відбувається ілюзія ототожнення суб'єкта та об'єкта. Об'єкт сприймає справу суб'єкта як власну завдяки ще одній важливій особливості *інтерактивності* суб'єкта.

Виходячи із систематизації родів влади за В. В. Ільїним, влада мережі:

- за ознакою *лімітованості* є обмеженою;
- за ознакою *елітарності* є персоніфікованою;
- за ознакою *парціальності* є неліцензованою;
- за ознакою *корпоративності* є кастовою;
- за ознакою *моральності* є порнократією;
- за ознакою *правозаконності* є неправовою;
- за ознакою *конструктивної згоди* є консенсуальною;
- за ознакою *змінюваності* є ротованою;
- за ознакою *сконцентрованості влади* є диференційованою;
- за ознакою *насильства* є нелегітимною;
- за ознакою *контролю* є нетоталітарною.

Нетократія суттєво відрізняється від інформаційної влади тим, що мережа, на відміну від простої *трансляції*, характерної для таких засобів масової інформації, як радіо чи телебачення, запропонувала принципово новий підхід – *мобільну інтерактивність*, як здатність користувачів мережі швидко, активно та різноманітно реагувати на її інформацію та дії.

Бібліографічні посилання

1. Талдикін О. В. Нетократія як черговий фактор кризи інституту національної держави: передумови виникнення / Науковий вісник ДДУВС. – 2012. – № 1. – С. 36–149.
2. Поляков Л. В. Обществознание. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.prosv.ru/umk/obshestvoznanie/8.html>.
3. Малинецкий Г. Новая реальность и будущее глазами синергетики. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bigyalta.com.ua/node/3184>.
4. Некрасова А. Т., Кундеус В. В. Информационная революция, как средство социальных трансформаций. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.masters.donntu.edu.ua/2012/fimm/nekrasova/library/article1.htm>.
5. Информационное общество. Глоссарий. Ru. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : [http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RI\(uwsg.outtul!uh\\$lxuyiu](http://www.glossary.ru/cgi-bin/gl_sch2.cgi?RI(uwsg.outtul!uh$lxuyiu).
6. Фуко М. Воля к истине: по ту сторону знания, власти и сексуальности. Работы разных лет/ пер. с франц. – М., 1996.
7. Бард А., Зодерквист Я. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма / пер. со швед. — СПб., 2004. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://lib.babr.ru/index.php?book=2655>.
8. Козырев И.А. Нетократия как явление и вызов. [Електронний ресурс]. – Режим

доступу : <http://www.clubvi.ru/news/2011/11/02/schoolk/>

9. Ильин В. В. Власть. // Вестник МГУ. – Серия 12. Социально-политические исследования. – 1992. – № 3. – С. 3—25.

10. Петров К. П. Тайна концептуальной власти. – Новосибирск, 2000.

11. Nye J. Bound to Lead: The Changing Nature of American Power. – New York, 1990.

12. Пономарева Е. В поисках альтернативы. Заметки по итогам научного собрания «Соборность и демократия» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.zavtra.ru/content/view/v-poiskah-alternativyi/>

13. Социальные сети – интересные цифры и факты [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://statistic.su/blog/social_network/2011-02-09-148

14. Факты о Facebook. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://forum.aforex.ru/profiles/blogs/facebook-1>

15. Толковый словарь маркетинговых терминов / под ред. С. Кочанова [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.mrкетинг.ru/dict/dict.php?ss=268&tp=N>

Талдыкин А. В. Нетократия в информационном обществе: попытка классификации в контексте теории власти. Рассмотрен феномен нетократии в контексте теории власти. Представлена характеристика ее основных элементов. Осуществлена классификация нетократии в соответствии с важнейшими признаками родов власти по В. В. Ильину. Определены особенности проявления нетократии в информационном обществе.

Ключевые слова: нетократия, национальное государство, глобализация, информация, Интернет, сеть, общество.

Taldykin O. V. Netocracy in the information society: an attempt of classification in the context of the theory of power. The article examines the phenomenon of netocracy in the context of the theory of government. The description of its basic elements is made. Classification of netocracy according to the most important features for power genera after Ilyin V. is made. Peculiarities of manifestation of netocracy in the information society are determined.

Through the main impacts of globalization on the transformation of the state and legal institutions of society greatly changed the role of the nation state in the modern world .

It is proved that in the era of the information society, communication becomes a fundamentally new level of development. Communication creates a global technology platform for social projects in the community and there is a new government. This is the power of the network, or netocracy .

Netocracy differs significantly from the information authority. Network as opposed to simple transmission characteristic of such media as radio or television, has proposed a new approach - mobile interactivity as the ability to quickly network users, and actively respond to its diverse information and action.

Virtualization of individual institutions of state power , the emergence of the Internet sites of state organs, pages leading statesmen in social networks is not yet evidence of, the fact that the ruling elite - netocracy. This virtualization will only indicate the old ruling elite attempts to use the network for their own benefit, to provide a simulation with the help of its own legitimacy, legality and openness to dialogue.

If you understand the power of both the opportunity and the ability to impose its will influence the activities and behavior, even through their resistance, bearing in mind that its essence does not depend upon which is based this possibility, the netocracy is consistent with this definition.

Netocracy subjects as curators networks determine the meaning of power relations not because of orders, obedience, punishment, and after normalization latent behavior as a set of rules in accordance with the general interest.

Netocracy object serve all users of the Internet network consumerproletariat. Motivation object based on personal interest and inner conviction. The effectiveness of such a force motivation is achieved by the identification illusion occurs identification of subject and object. Facility treats the subject matter as their own, thanks to another important subject of interactivity features .

Keywords: netocracy, national state, globalization, information, internet, network, society.

Надійшла до редакції 26.02.2013